

序

この本は、2021年8月に水声社から刊行した『古代教会スラヴ語入門』の別冊として作ったものです。

体裁は、古代教会スラヴ語の文献の選文集で、ロシア本国で多数刊行されている同種の本を参考にしていますが、前著の前書きでも書いた通り、私の本は、「現代ロシア語をよりよく知るための」という但し書きのついた入門書ですので、テキストの中には、古代教会スラヴ語の文献ではないものも含まれています。テキスト⑥に挙げた『戦争と平和』の一節は、19世紀ロシア文学を読むために、古代教会スラヴ語の知識が必要なことを実感していただくためにとり上げたものですし、テキスト⑫に挙げた『セルギイ・ラドネシスキイ伝』は、15世紀ロシアの物語です。

テキストは合計12ですが、体裁は一定していません。原テキストを挙げ、それを『古代教会スラヴ語入門』で採用した標準化正書法で書き直し、同時に句読点や括弧などを補って読みやすくしたテキストをその次に挙げる、という二重テキスト形式が基本ですが、原テキストを挙げるだけで、その他の操作は省略している場合もあります。福音書の翻訳は、文語訳、口語訳含めて、各種手に入りますので、付していません。注も、くわしくつけている場合と、それほど詳しくはつけていない場合があります。いくつかのテキストには、写本のコピーを添えました。ひとつずつ、考えながら読んでいただけるように配慮してあります。

『ロシア文法の要点』から25年かけて書き継いだ私のロシア語文法シリーズは、これをもって終わりとなります。いままでに書いたものの不備を改める作業は続けるつもりですが、新しいものを書くことはありません。

一定量の著作を世に出そうと思えば、間違いをひとつもなくす、などという

ことは不可能です。私の本にもたくさんの間違いがありますが、長所も欠陥も含めて愛読して下さった読者の方々に、感謝を申し述べたいと思います。

また、この25年間、私のわがまを聞き続けて下さった水声社の鈴木宏氏にも、改めて感謝を申し述べます。

目次

選文集	9
テキスト① マリア福音書より「ラザロの復活」	11
テキスト② ゴグラフォス福音書より「放蕩息子の帰還」	18
テキスト③ アッセマニ福音書より「山上の説教」	22
テキスト④ 福音書対応「イエスの処刑」	28
テキスト⑤ シナイ詩篇より 第35章	38
テキスト⑥ トルストイ『戦争と平和』より	41
テキスト⑦ キエフ断片より	49
テキスト⑧ エニナ・アポストルより	52
テキスト⑨ シナイ祈祷書より	57
テキスト⑩ クローツ文書より	61
テキスト⑪ スプラシル写本より 「テレンティウス、アフリカヌス、ポンペイウスの受難」	64
テキスト⑫ 『セルギイ・ラドネシスキイ伝』より 悪魔払いの話	98
補遺① サモイルの墓碑銘	107
補遺② обидеть の受動（被動）形動詞が обиденный になる理由	109
補遺③ ошибиться の不思議	116
補遺④ исти に接頭辞を付した動詞	119
補遺⑤ лгать, ткать の不思議	121
語彙	125

選文集

凡例

『古代教会スラヴ語入門』の参照箇所を引くときは、「→」で示します。

例：→ § 58。(= 『古代教会スラヴ語入門』 § 58 参照)

著者の他の著作の参照箇所を引くときは、「→」の後、書名を示します。

例：→ 『共通スラヴ語音韻論入門』 § 20。

標準化正書法による書き換えに関しては、次の点を注意してください。

- **нѣ, нѣи, лѣ, лѣи, рѣ, рѣи** は **н, л, р** が軟子音であることを示す。**нь, ни, ль, ли, рь, ри** は **н, л, р** が硬子音 (の異音としての半軟子音) であることを示す。
- 主として外来語で使われる, **ге, ги, ке, ки, хе, хи** という子音字と母音字の連続がある場合, **гѣ, гѣи, кѣ, кѣи, хѣ, хѣи** と綴る方法は本書ではとらない。J.Kurz の «Slovník jazyka staroslověnského» ではこの表記法が使われている。

例：**кесарѣ** (皇帝) は外来語をそのまま写した綴りなので, J.Kurz の «Slovník jazyka staroslověnského» では **кѣсарѣ** と表記する。

- **ъ, ъ** の書き間違いは修正する。

例：**въходити** → **въхѣдити**

テキスト①

マリア福音書より 「ラザロの復活」

『罪と罰』の末尾近くのエピソードでもお馴染みの「ラザロの復活」の話のマリア福音書（『ヨハネ伝』第11章、第1節～第44節）から。《V.Jagić, Quattuor evangeliorum versionis palaeoslovenicae codex Marianus》にしたがってテキストを示し、標準化正書法によって書き直したもの（句読点を入れる、文を区切る、小文字を大文字に直す、などの操作をして読みやすくしてあります）をその後に表示します。注（最初ですので、やや詳しくつけました）は後者にそえてあります。翻訳は付しませんので、邦訳福音書を参考に読んでいってください。

[1] Бѣ же единъ бола лазаръ. отъ витаниѣ градъца маринна. и марты сестры ѡ. [2] бѣ же маринъ помазавъшиѣ гѣ мѹроѹж. и отърѣши носѣ власти своиѣ. ѡже братрѣ ла(за)рѣ¹ болѣаше. [3] посъласте же сестрѣ его къ немуѣ гѣлѣшти. гѣ се егоже любвиѣ болитѣ. [4] слышавъ же ис рече. си болѣзнь нѣстѣ къ смърти нѣ о слаѣ бѣи. да прославитѣ сѣ снѣ бѣи ѡ. [5] любѣаше же ис мартѣ и сестрѣ ѡ и лазарѣ. [6] егда же оуслыша ѣко болитѣ. тѣгда же прѣвѣстѣ на немъже бѣ мѣстѣ дѣва дѣни. [7] по томъ же гѣла оученикомъ. идѣмъ въ юдеѣ пакы. [8] гѣлаша емуѣ оученици его. оучителю. нѣнѣ искаахъ тебе каменнемъ побити юден. и пакы ли идиши тамо. [9] отъвѣшта ис. не дѣвѣ ли на десѣте годинѣ есте въ дѣни. аште кто ходитѣ въ дѣне не потѣкнетѣ сѣ. ѣко свѣтъ мира сего видитѣ. [10] аште ли кто ходитѣ ноштиѣ. потѣкнетѣ сѣ. ѣко нѣстѣ свѣта о немъ. [11] си рече и по семь гѣла имъ. лазарѣ дроутѣ нашѣ оуспѣ. нѣ идѣ да възѣоудѣ и. [12] рѣша же оученици(ци)² его. гѣ аште оуспѣ спснѣ бѣдетѣ. [13] ис же рече о смърти его. они же мнѣша ѣко о оуспѣнии сѣна гѣетѣ. [14] тѣгда рече

имъ ꙗко не обвинюа сѧ. лазаръ оумръѣтъ. [15] и радоуѣхъ сѧ вѣсть ради. да вѣрж
 имете ꙗко не бѣхъ тоу. нъ идѣмъ къ нему. [16] рече же тома нарицаемъ
 близнецъ. къ оученикомъ. идѣмъ и мы да оумремъ съ нимъ. [17] пришедъ
 же ꙗко въ витаниѣхъ обрѣте и четъри дъни юже имаштъ въ гробѣ. [18] бѣ же
 витаниѣхъ близъ ѿма. ꙗко патъ на десѧте стадин. [19] и мънози отъ нюдеи
 вѣахъхъ пришѣли къ мартѣ и марии. да оутѣшатъ и о братрѣ ею. [20] марта
 же егда оуслыша ꙗко ꙗко градеть. сѣрѣте и. а мариѣ дома сѣдѣаше. [21] Рече
 же марта къ исоу. ги аште би съде бѣлъ. не би братрѣ мои оумрѣлъ. [22]
 нъ и нынѣ вѣмъ. ꙗко егоже конижъдо просиши оу ба дасть тебѣ бѣ. [23] гла
 еи ꙗко. въскрѣснетъ братрѣ твои. [24] гла емоу марта вѣмъ ꙗко въскрѣснетъ
 въ въскрѣшение въ послѣдънии дънь. [25] Рече еи ꙗко. азъ есмъ въскрѣшение
 и животъ. вѣроуаи въ мѧ аште оумретъ оживетъ. [26] и въсѣкъ живы и
 вѣроуаи въ мѧ. не оумретъ въ вѣкъ. имеш ли вѣрж семоу. [27] гла емоу
 еи ги. азъ вѣровахъ ꙗко ты еси хъ снъ бжн. градъи въ весь миръ. [28] и се
 рекъши иде и призѣва мариѣхъ сестрѣхъ своѣхъ тѧи. рекъши оучитель се естъ и
 зоветь тѧ. [29] она же ꙗко оуслыша вѣста ѡдро. и иде къ нему. [30] не бѣ
 же не оу ꙗко пришель въ весь. нъ бѣ на мѣстѣ еше идеже сѣрѣте и марта.
 [31] людеи же сѧщенъ съ неѣхъ въ домоу. и оутѣшашѣхъ ихъ. видѣвъше мариѣхъ
 ꙗко ѡдро вѣста и изиде. по неи идѣхъ глѣшѣ. ꙗко идеть на гробѣ. да плачетъ
 сѧ тоу. [32] мариѣ же ꙗко приде иде бѣ и сѣ. видѣвъши и паде емоу на ногу.
 глѣшѣти емоу ги. аште би бѣлъ съде. не би мои братрѣ оумрѣлъ. [33] ꙗко же
 ꙗко видѣхъ ѡхъ плачѣхъ сѧ. и пришедъшѣхъ съ неѣхъ нюдеѣхъ плачѣхъ сѧ.
 запрѣти дхоу. и възмѣти сѧ самъ [34] и рече къде положисте и. глаша емоу
 ги гради виждъ. [35] и просльзи сѧ и сѣ. [36] глаахъ же нюдеи. виждъ како
 любѣаше и. [37] едни же отъ нихъ рѣша. не можааше ли съ отвѣръзѣи
 очи слѣпоуемоу. сѣтворити да и съ не оумретъ. [38] ꙗко же пакы прѣтъ въ
 себѣ приде къ гробоу. бѣ же пештъ и камень належааше на неи. [39] гла ꙗко
 възъмѣте камень. Гла емоу сестра оумерѣшааго марта ги юже смрѣдитъ.
 четврѣдъневънъ во естъ. [40] гла еи ꙗко. не рѣхъ ли ти ꙗко аште вѣроуеши.
 оузьриши славу бжнѣхъ. [41] възвса же камень идеже бѣ оумерѣ лежѧ. ꙗко
 же възведе въ испрѣ очи и рече. Отче хвалахъ тебѣ въздаѣхъ. ꙗко оуслыша
 мѧ [42] азъ же вѣдѣхъ. ꙗко въсегда ме(не)³ послоушаеш. нъ народа ради
 стовѣштааго окръстъ рѣхъ. да вѣрж имѣтъ ꙗко ты мѧ посъла. [43] и се рекъ.
 гласомъ велнемъ възѣва. лазаре гради вонъ. [44] и изиде оумерѣ. обѣзанъ
 ногама и рѣкама. оукроемъ и лице его оувероуосомъ обѣзано. гла имъ и сѣ
 раздрѣшитѣ и и не дѣйте его гти.

【注】

- 1 **за** が欠ける。V.Jagić のテキストでは () で補う。
 2 **ци** が余分。V.Jagić のテキストでは () でくくられている。
 3 **не** が欠ける。V.Jagić のテキストでは () で補う。

標準化正書法で書き直したもの

[1] Бѣ же кдинѣ волл¹ Лазарѣ² отъ витаниѣ градыца маринина³ и Марты сестры ѿ⁴. [2] Бѣ же Мариа помазавъшнѣ⁵ г(оспод)а⁶ мѣроу и отъръши⁷ носѣ⁸ власы⁹ своимѣ, кѣже братръ¹⁰ Лазарѣ волѣаше. [3] Посѣласте же сестрѣ¹¹ кго къ нѣмоу¹² г(агол)ѣщи: «Г(оспод)и, се кгоже¹³ любнши, волитѣ.» [4] Слышавѣ же И(соу)с(ъ) рече: «Он¹⁴ волѣзнь нѣстѣ¹⁵ къ сѣмрѣти¹⁶, нѣ о¹⁷ славѣ в(о)жинѣ, да прославитѣ сѣ с(ъ)нѣ в(о)жинѣ кѣ¹⁸». [5] Любѣаше же И(соу)с(ъ) Марта и сестра кѣ и Лазарѣ. [6] Югда же оуслыша тако волитѣ, тѣгда же прѣвѣстѣ на нѣмѣже бѣ мѣстѣ¹⁹ дѣва дѣни²⁰. [7] По томѣ²¹ же г(лаго)ла оученикомѣ²²: «Идѣмѣ²³ въ Иудеѣ пакы». [8] Гла(гола)ша кмоу оученици²⁴ кго: «Оучителю²⁵, нѣнѣ искаахѣ тебе каменикѣ²⁶ побити иудеи и пакы ли идеши тамо». [9] Отвѣща И(соу)с(ъ): «Не дѣвѣ ли на десѣте годинѣ²⁷ кѣте въ дѣни²⁸. Аще кто ходитѣ въ дѣне²⁸, не потѣкнетѣ сѣ, тако свѣтѣ мира сего видитѣ. [10] Аще ли кто ходитѣ ноциѣ, потѣкнетѣ сѣ, тако нѣстѣ свѣта о²⁹ немѣ». [11] Он³⁰ рече и по семѣ³¹ г(агол)а имѣ: «Лазарѣ дроуѣтѣ нашѣ оуспѣ³², нѣ идѣ да възвоуждѣ и³³». [12] Рѣша же оученици кго: «Г(оспод)и, аще оуспѣ, с(ъ)п(а)с(е)нѣ вѣдетѣ». [13] И(соу)с(ъ) же рече о сѣмрѣти кго, они же мѣнѣша тако о оуспѣннѣ сѣна г(агол)летѣ. [14] Тѣгда рече имѣ И(соу)с(ъ) не обвиноуѣ сѣ³⁴: «Лазарѣ оумѣрѣтѣ³⁵. [15] и радоуѣ сѣ васѣ ради, да вѣрѣ имете³⁶ тако не вѣхѣ тоу. нѣ идѣмѣ къ нѣмоу». [16] Рече же Тома нарицаемѣ близнець³⁷ к оученикомѣ: «Идѣмѣ и мы да оумѣремѣ³⁸ сѣ нимѣ». [17] Пришедѣ же И(соу)с(ъ) въ витаниѣ, обрѣте и четѣри дѣни³⁹ юже⁴⁰ имѣщѣ⁴¹ въ гробѣ. [18] Бѣ же витаниѣ близѣ И(ероу)сали)ма тако патѣ на десѣте стадинѣ⁴² [19] и мѣнози⁴³ отъ иудеи вѣахѣ пришьнѣ⁴⁴ къ Мартѣ и Марии, да оутѣшатѣ-и⁴⁵ о братръ кю. [20] Марта же кгда оуслыша, тако И(соу)с(ъ) г(агол)детѣ⁴⁶, сѣрѣте⁴⁷ и, а Мариа дома сѣдѣаше⁴⁸. [21] Рече же Марѣта⁴⁹ къ Исоу(соу): «Г(оспод)и, аще ви съде бѣлъ, не ви братръ мои оумѣрѣлъ⁵⁰, [22] нѣ и нѣнѣ вѣмѣ⁵¹, тако кгоже колиждо проснши оу в(о)г)а, дастѣ тѣвѣ в(о)г)ѣ⁵²». [23] Г(агол)ла ки Ис(оу)с(ъ): «Вѣскрѣснетѣ братръ твои». [24] Г(агол)ла кмоу Марта: «Вѣмѣ, тако вѣскрѣснетѣ въ вѣскрѣшени⁵³ въ